

SAMENVATTING

Inleiding

De Wet tijdelijk huisverbod (Wth) is op 1 januari 2009 in werking getreden. Met een huisverbod kan een (potentiële) pleger van huiselijk geweld tien dagen uit huis worden geplaatst. Deze periode kan, indien na tien dagen de ernstige geweldsdreiging nog niet is geweken, worden verlengd tot maximaal 28 dagen. Tijdens het huisverbod krijgen alle betrokkenen (uithuisgeplaatsten, achterblijvers en kinderen) hulpverlening aangeboden. De wet vereist dat de Staten-Generaal binnen vijf jaar na de inwerkingtreding ervan worden geïnformeerd over de doeltreffendheid. Daartoe is tussen september 2011 en augustus 2013 een onderzoek uitgevoerd. De resultaten worden in dit rapport gepresenteerd.

Doel en onderzoeksvragen

Het doel van deze effectevaluatie is het verkrijgen van inzicht in de effectiviteit van het huisverbod, mede in relatie tot de wijze waarop het wordt ingezet en het aan het huisverbod gekoppelde hulpverleningstraject. Hierbij zijn de volgende drie onderzoeksvragen leidend:

1. Hoe wordt de Wth ingezet?
2. Hoe is het hulpverleningstraject verlopen vanaf het moment van oplegging van het huisverbod?
3. Is de Wth effectief in het verminderen van huiselijk geweld?

Deze vragen zijn uitgewerkt in een groot aantal subvragen. Een compleet overzicht van de onderzoeksvragen is opgenomen in bijlage 1.

Opzet van het onderzoek

Het doel van de Wth is de preventie van (verdere escalatie van) huiselijk geweld. Het onderzoek is opgezet als een quasi-experimentele studie met een interventiegroep (huisverboden) en een controlegroep (vergelijkbare situaties, waarin echter om diverse redenen geen huisverbod is opgelegd). Deze groepen zijn vergelijkbaar, maar de casussen in de interventiegroep zijn qua aard van het geweld en de pleger wat 'zwaarder' dan de casussen in de controlegroep. Nagegaan is, of zich in de interventiegroep na het huisverbod minder nieuwe incidenten van huiselijk geweld voordoen, dan in de controlegroep. Daartoe zijn de volgende stappen doorlopen:

1. Voorbereidende fase:
  - a. selectie van zeven centrumgemeenten voor de dataverzameling;
  - b. samenstelling van de interventie- en controlegroep op basis van een steekproeftrekking bij respectievelijk de Steunpunten Huiselijk Geweld en politie in de zeven centrumgemeenten;
  - c. opstellen van het analyseplan.

2. Dossieronderzoek om per casus inzicht te krijgen in relevante kenmerken van het incident, de betrokken personen, de achterliggende problematiek en de kwaliteit van de hulpverlening;
3. Tweede fase dossieronderzoek (ruim) een jaar na de looptijd van het huisverbod om inzicht te krijgen in het verloop van (voor wat betreft de interventiegroep) het huisverbod en (voor wat betreft beide onderzoeksgroepen) de hulpverlening en eventuele strafrechtelijke trajecten;
4. Meting herhaald huiselijk geweld: bij de politie en het OM (en voor wat betreft de interventiegroep ook bij de SHG's en BJZ/AMK) is nagegaan of zich nieuwe incidenten van huiselijk geweld hebben voorgedaan.

Er is op drie manieren gekeken naar (het uitblijven van) nieuwe incidenten huiselijk geweld, namelijk:

1. de aan- of afwezigheid van nieuwe incidenten huiselijk geweld in het huishouden;
2. het gemiddelde aantal nieuwe incidenten (omvang);
3. het aantal dagen vanaf het oorspronkelijke incident tot het eerst volgende nieuwe incident van huiselijk geweld (snelheid).

Een uitgebreide methodologische verantwoording is opgenomen in bijlage 2.

Effectiviteit van de Wet tijdelijk huisverbod

Minder nieuw huiselijk geweld

Het onderzoek toont aan dat het huisverbod samenhangt met het minder vóórkomen van nieuw huiselijk geweld. Na een huisverbod blijft nieuw huiselijk geweld vaker uit en als nieuw huiselijk geweld plaatsvindt, gaat het om minder incidenten dan in (vergelijkbare) situaties waarin geen huisverbod is opgelegd. Dit verschil is statistisch significant. Dat wil overigens niet zeggen dat het huisverbod nieuw huiselijk geweld geheel voorkomt: in de periode tussen het opleggen van het huisverbod en de meting voor dit onderzoek (1-1,5 jaar) heeft zich bij 53 procent van de huisverboden minimaal één nieuw incident met huiselijk geweld voorgedaan. Gemiddeld komen 1,1 nieuwe incidenten voor, met een maximum van 12 incidenten.

Verklaring

De belangrijkste verklaring voor het gevonden verband tussen het huisverbod en het vaker uitblijven van huiselijk geweld lijkt te liggen in de hulpverlening, die na het opleggen van een huisverbod wordt opgestart. Bovendien lijkt de hulpverlening meer effect te hebben in de casussen met zware problematiek dan in de casussen met lichtere problematiek. Concreet laat het onderzoek zien dat de volgende aspecten van de hulpverlening samenhangen met een mindere mate van herhaald huiselijk geweld:

- de start van de aangeboden hulpverleningstrajecten door plegers en slachtoffers van huiselijk geweld;
- het voldoende doorlopen van de hulpverlening;
- het voeren van casusoverleg door hulpverleners en systeemgericht werken na afloop van het huisverbod.

Geen samenhang De volgende kenmerken hangen niet samen met een mindere mate van herhaald huiselijk geweld:

- het delictverleden van de uithuisgeplaatste;
- het opleidingsniveau van de uithuisgeplaatste en de achterblijver;
- het al dan niet gewijzigd zijn van de samenstelling van het huishouden na een jaar.
- het strafrechtelijke traject dat een uithuisgeplaatste doorloopt;
- de prioriteit die door de daarbij betrokken ketenpartners wordt gegeven aan de handhaving van het huisverbod;

Het verschil tussen de controlecasussen en de huisverbodcasussen, die wat zwaarder lijken te zijn, leidt niet tot een nuancering maar tot een versterking van de gevonden verbanden: ondanks een zwaarder karakter van het geweld en de uithuisgeplaatsten is het waargenomen nieuwe huiselijk geweld immers minder dan in de controlegroep.

De inzet van de Wth in de praktijk

Totaal In de eerste vier jaar sinds de inwerkingtreding van de Wet tijdelijk huisverbod op 1 januari 2009 zijn er in Nederland 11.692 huisverboden opgelegd. Hiervan werd ongeveer veertig procent verlengd. In 23 procent van de huisverboden is bij de politie en/of de hulpverlening een overtreding van het huisverbod bekend. Dit is een ondergrens: overtreding wordt niet altijd gemeld.

Kenmerken De uithuisgeplaatsten zijn nagenoeg allemaal (99%) mannen en gemiddeld 38 jaar. Een meerderheid van de betrokkenen bij huisverboden (63%) is laag opgeleid. Ongeveer de helft is van Nederlandse afkomst. Huisverboden worden meestal opgelegd bij (ex-)partnergeweld (73%). Twaalf procent van de uithuisgeplaatsten is een meerderjarige die geweld pleegt tegen zijn ouders. In 70 procent van de huisverboden zijn er kinderen in het gezin. Bij 53 procent van de huisverboden is sprake van kindermishandeling; meestal (38% van alle huisverboden) zijn kinderen getuige van het geweld¹; bij vijftien procent van de huisverboden is sprake van geweld dat (ook) gericht is tegen minderjarige kinderen.

Aard geweld De aanleiding voor het opleggen van een huisverbod ligt in de dreiging met of de toepassing van geweld in de huiselijke sfeer. Er is vrijwel altijd (91-94%) sprake van bedreiging en/of fysiek geweld. Bij twee derde van de huisverboden is (tevens) sprake van psychisch geweld.

Strafrecht Bij 85 procent van de huisverboden is sprake van aanhouding van de uithuisgeplaatste en daarmee van een verdenking van strafbare feiten. Bij 84 procent van de huisverboden, waarin aanhouding plaatsvindt, wordt de zaak doorgestuurd naar het OM. Van de strafzaken die parallel aan een huisverbod

---

¹ Zoals door de hovj aangevinkt in het RiHG.

lopen eindigt 42 procent in een sepot. In ongeveer vijftig procent van de strafzaken volgt een veroordeling.

Een jaar later Eén tot anderhalf jaar na afloop van het huisverbod is in 57 procent van de huisverboden de samenstelling van het huishouden gewijzigd. Meestal houdt dit in dat de partners uit elkaar zijn gegaan en apart zijn gaan wonen.

Het hulpverleningstraject

Eerste contact Het eerste contact van de hulpverlening met uithuisgeplaatsten en achterblijvers komt doorgaans binnen 24 uur na het incident, naar aanleiding waarvan het huisverbod is opgelegd, tot stand. Dit contact beperkt zich tot een eerste gesprek met de betrokkenen of tot alleen het maken van een afspraak voor de reguliere hulpverlening de volgende (werk)dag.

1^e fase hulp De hulpverlening bij het huisverbod kan vervolgens worden onderverdeeld in twee fasen. De eerste fase betreft de probleemverkenning en het opstellen van een plan van aanpak. Deze wordt meestal binnen de eerste tien dagen van het huisverbod afgesloten, maar kan ook tijdens de verlenging of na het huisverbod worden voortgezet als de omstandigheden daarom vragen. In deze fase heeft de hulpverlening vrijwel altijd contact met de betrokkenen (92% van de uithuisgeplaatsten, 88% van de achterblijvers en 86% van de kinderen).

2^e fase hulp Deze eerste fase eindigt met een aanbod voor de tweede fase: de vervolghulpverlening aan de betrokkenen bij het huisverbod. Niet alle betrokkenen krijgen een aanbod voor vervolghulpverlening, accepteren dit, starten met de hulp en doorlopen deze ook voldoende. Tabel 1 laat de aantallen zien.

Tabel 1 Vervolghulpverlening na huisverboden

Betrokkene	Aangeboden	Geaccepteerd	Gestart	Voldoende doorlopen
Uithuisgeplaatsten (n=105)	90 (86%)	67 (64%)	60 (57%)	38 (36%)
Achterblijvers (n=129)	104 (81%)	89 (67%)	81 (63%)	58 (45%)
Kinderen (n=168)	115 (68%)	78 (46%)	74 (44%)	n.b.

Bron: Regioplan

Aard hulp Bijna alle uithuisgeplaatsten, die hulp accepteren, krijgen vervolghulpverlening van een instelling voor ambulante forensische psychiatrie. Ook AMW en verslavingszorg komen relatief vaak voor. Achterblijvers worden veelal geholpen door het AMW. Naast AMW zijn hulpverlening gericht op de opvoeding en/of begeleiding van de kinderen en hulpverlening samen met de uithuisgeplaatste de meest voorkomende vormen van hulp voor deze groep. De meest aangeboden vorm van hulpverlening voor kinderen is hulp voor het hele gezin in de vorm van gezinsbegeleiding/opvoedondersteuning. Daarnaast worden kinderen relatief vaak 'meegenomen' in het traject dat de ouders

volgen. Maar er worden ook diverse vormen van hulp, specifiek voor kinderen die slachtoffer of getuige van huiselijk geweld zijn, ingezet.

Effectief? Bij 57 procent van de uithuisgeplaatsten en 66 procent van de achterblijvers beslaat de hulpverlening alle gebieden waarop problemen zijn geconstateerd. Over de resultaten van de hulpverlening is op individueel niveau weinig bekend; hulpverleners monitoren dit veelal niet actief.

Systeemgericht Bij het huisverbod wordt gestreefd naar een systeemgerichte aanpak van de problematiek van alle betrokkenen samen. In het onderzoek zijn vier kenmerken van systeemgericht werken onderscheiden: casusoverleg, de totstandkoming van een plan van aanpak, een systeemgesprek met alle betrokkenen en systeemgericht werken na afloop van het huisverbod. In ongeveer de helft van de huisverbodcasussen komen drie of vier van deze kenmerken terug. In de controlegroep wordt in veel mindere mate systeemgericht gewerkt.

Als er geen huisverbod wordt opgelegd...

Er doen zich situaties voor die zich lenen voor een huisverbod, maar waarin dit niet wordt opgelegd. In dit onderzoek zijn dit soort situaties opgenomen in de controlegroep.

Reden Huisverboden worden niet altijd opgelegd als dat mogelijk is, omdat een huisverbod de situatie voor de betrokkenen in de ogen van de beoordelaars verder zou verergeren, omdat zij denken dat een huisverbod niet mogelijk is en omdat zij een huisverbod niet nodig achten. Vaak vindt echter geen afweging plaats over het opleggen van een huisverbod en wordt de mogelijkheid om de procedure hiertoe te starten niet door de BPZ herkend.

Hulp Tabel 2 laat zien hoeveel van de betrokkenen bij de situaties van de controlecasussen hulp kregen aangeboden, accepteerden en startten. De hulpverlening die in de controlecasussen is aangeboden, wijkt qua aard nauwelijks af van de hulpverlening in de huisverbodcasussen. Het verschil met de huisverbodcasussen zit er in dat er in de controlecasussen beduidend minder hulpverlening tot stand komt.

Tabel 2 Hulpverlening in de controlegroep

Betrokkene	Aangeboden	Geaccepteerd	Gestart
Agressors (n=104)	18 (17%)	13 (13%)	13 (13%)
Benadeelden (n=112)	27 (24%)	21 (19%)	19 (17%)
Kinderen (n=109)	34 (31%)	24 (22%)	23 (21%)

Bron: Regioplan

Meerwaarde In de situaties die zijn opgenomen in de controlegroep zou het huisverbod een meerwaarde gehad kunnen hebben in het doorbreken van een zich

herhalende en/of (ernstig) dreigende situatie van huiselijk geweld. Hoewel de aard van het geweld en het delictverleden van de agressor wat minder zwaar lijken dan in de interventiegroep, is ook in deze casussen vaak sprake van zich herhalend huiselijk geweld of een (voortdurende), ernstige dreiging van geweld.

Tot slot

De conclusie van het rapport eindigt met een discussie naar aanleiding van de onderzoeksresultaten. Daarin wordt ingegaan op een aantal vragen die het onderzoek opwerpt omtrent de hulpverlening bij huisverboden, de vraag of het huisverbod meer 'op maat' kan worden ingezet en de preventieve inzet van het huisverbod.